

~ МЕНЕДЖМЕНТ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ ~

УДК 351.32

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-11-12-312-313-167-176>

**АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ М. КРИВИЙ РІГ**

Котковський В. С., доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін, Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: vs-kotkovskiy@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-5150-1751

Москаленко В. Г. кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін, Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: vmoskalenko200@gmail.com
ORCID ID: 0009-0008-2298-1344

Дробчак А. Л., старший викладач кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін, Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: 62wonderland@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4262-1561

Беркова М. В., начальник відділу у справах осіб з інвалідністю та непрацездатних громадян, Управління соціальних питань Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради, м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: berkova@donnuet.edu.ua
ORCID ID: 0009-0005-4824-579X

***Анотація.** У статті розглянуто основні засади системи соціального захисту та соціальної підтримки міського населення; називаються чинні нормативно-правові акти в сфері соціального захисту населення для можливості забезпечення призначення та виплати пенсій, державних соціальних допомог та компенсацій населенню в умовах воєнного стану. Охарактеризовано основні муніципальні проекти м. Кривий Ріг, що фінансуються з міського бюджету; проаналізовано стан фінансування програми соціальної підтримки населення у м. Кривий Ріг. Окремо здійснено аналіз динаміки зміни кількості одержувачів державних соціальних допомог та компенсацій за категоріями у м. Кривий Ріг, а також аналіз динаміки зміни кількості наданих соціальних послуг вдома та у відділеннях установ соціальної сфери на Криворіжжі. Особливу увагу звернено на динаміку зміни кількості наданих соціальних послуг за напрямками у відділеннях установ соціальної сфери у м. Кривий Ріг. Також в статті проведено аналіз динаміки зміни кількості отримувачів соціальних послуг в установах соціальної сфери, у тому числі за віком, статтю та сімейним станом. Доведено, що соціальний захист в м. Кривий Ріг забезпечується за рахунок коштів бюджету Криворізької міської територіальної громади шляхом надання матеріальних допомог різним верствам населення.*

***Ключові слова:** соціальний захист населення, державна політика, територіальна громада, матеріальна допомога, соціальна допомога, соціальна послуга, одержувач компенсації, внутрішньо переміщені особи.*

**ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE PRACTICAL PRINCIPLES OF
IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF SOCIAL
PROTECTION OF THE POPULATION OF KRYVYI RIH**

Kotkovskiy Volodymyr, Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Socio-Political and Economic Disciplines, Kryvyi Rih Faculty of the National University «Odesa Law Academy», Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: vs-kotkovskiy@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-5150-1751

Moskalenko Vasyi, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Socio-Political and Economic Disciplines, Kryvyi Rih Faculty of the National University «Odesa Law Academy», Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: vmoskalenko200@gmail.com
ORCID ID: 0009-0008-2298-1344

Drobchak Alla, senior lecturer of the Department of Socio-Political and Economic Disciplines, Kryvyi Rih Faculty of the National University «Odesa Law Academy», Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: 62wonderland@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4262-1561

Berkova Marina, Head of the Department for Persons with Disabilities and Disabled Citizens, Department of Social Affairs of the Department of Social Policy of the Executive Committee of Kryvyi Rih City Council, Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: berkova@donnuet.edu.ua
ORCID ID: 0009-0005-4824-579X

Abstract. *The article examines the main principles of the system of social protection and social support of the urban population; they are called current legal acts in the field of social protection of the population for the possibility of ensuring the appointment and payment of pensions, state social benefits and compensations to the population in conditions of martial law. The main municipal projects of the city of Kryvyi Rih financed from the city budget are characterized; the state of financing of the program of social support of the population in the city of Kryvyi Rih was analyzed. A separate analysis of the dynamics of changes in the number of recipients of state social benefits and compensations by category in the city of Kryvyi Rih, as well as an analysis of the dynamics of changes in the number of social services provided at home and in branches of social institutions in Kryvyi Rih, was carried out separately. Particular attention is paid to the dynamics of changes in the number of provided social services by direction in branches of social sphere institutions in the city of Kryvyi Rih. The article also analyzes the dynamics of changes in the number of recipients of social services in institutions of the social sphere, including by age, gender, and marital status. It has been proven that social protection in the city of Kryvyi Rih is provided at the expense of the budget of the Kryvyi Rih urban territorial community through the provision of material assistance to various sections of the population.*

Key words: *social protection of the population, state policy, territorial community, material assistance, social assistance, social service, recipient of compensation, internally displaced persons.*

JEL Classification: H550.

Постановка проблеми. Після здобуття незалежності та обрання курсу на європейську інтеграцію в Україні все ще залишився радянський спадок в деяких сферах діяльності. Одним з таких спадків є система соціального захисту населення, яка і на сьогодні проводить функціонувати не зважаючи на численні спроби удосконалення.

Через повномасштабне вторгнення російської федерації та запровадження воєнного стану в Україні кардинальні зміни в системі соціального захисту населення стали дещо не на часі оскільки постали нові виклики. В таких умовах відбулося навантаження на систему соціальної підтримки та соціального страхування населення через постійне збільшення кількості громадян, які потребують отримання соціальних, реабілітаційних послуг та виплат при одночасному зменшенні надходжень до державного, місцевого бюджетів та фондів загальнообов'язкового пенсійного та соціального страхування.

На початку війни система соціальної підтримки мала дуже швидко адаптуватися до значних міграційних рухів громадян, поглиблення вразливості маломобільних груп населення від початку війни. Однак поступово країна адаптується до нових реалій і знову постає питання шляхів вдосконалення державної політики у сфері соціального захисту громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань сучасного стану соціального захисту населення, проблем, що існують в системі і шляхів їх вирішення, приділили багато уваги дослідники: Арабчук Я., Баранова Н., Поляк Н., Бондаренко С., Бугас Н., Бражко О., Денисенко К., Шамрук Н., Дрималовська Х., Єгорова-Луценко Т., Іваненко О., Кудлаєнко С., Мостепанюк А., Моторнюк У., Рудкевич І., Утвенко В., Чанишева Г. та ін.

Відокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, у зв'язку з потребою поглиблення наукових досліджень у дещо вужчому напрямі, існує необхідність обґрунтування можливих напрямів державної політики соціального захисту населення.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз оцінювання проблем та розробка рекомендації щодо удосконалення державної політики у сфері соціального захисту населення (на прикладі міста Кривий Ріг).

Основний матеріал. Бюджет Криворізької міської територіальної громади є соціально спрямованим. Система соціального захисту у м. Кривому Розі найбільше відображена у Програмі соціальної підтримки населення, Комплексній програмі підтримки учасників антитерористичної операції на сході України та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, членів їх сімей і сімей загиблих у ході їх проведення, компенсації пільгового проїзду окремих категорій громадян на залізничному пасажирському транспорті приміського сполучення.

Система соціальної підтримки містян передбачає виплату грошових допомог ветеранам Другої світової війни, учасникам бойових дій у антитерористичній операції на сході України та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, а також сім'ям та дітям військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти в зоні бойових дій, воїнам-інтернаціоналістам, громадянам, постраждалим внаслідок катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції, родинам працівників органів внутрішніх справ і надзвичайних ситуацій України, які загинули під час виконання службових обов'язків.

Проводиться підтримка сімей, в яких проживають особи з інвалідністю та діти з інвалідністю, шляхом надання матеріальних допомог:

- особам з інвалідністю та родинам, які виховують дітей з інвалідністю;
- дітям, хворим на цукровий діабет I типу, інсулінозалежним на забезпечення витратними матеріалами;

- дітям з інвалідністю, які потребують забезпечення підгузками;

- дітям, які хворіють на фенілкетонурию;

- особам з інвалідністю з дитинства, у тому числі тим, які здобувають освіту в закладах загальної, середньої, професійно-технічної, фахової передвищої та вищої освіти.

Забезпечується виплата матеріальної допомоги дітям, які мають статус «Дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування та особам з їх числа, які навчаються в професійно-технічних, вищих навчальних закладах, криворіжцям фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на професійній та непрофесійних основах [1].

Місто не залишає поза увагою поважних ювілярів, яким виповнилося 100 і більше років. Матеріальну допомогу може отримати кожна криворізька родина, яка опинилася в скрутному матеріальному становищі, або понесла значні витрати на лікування чи поховання рідних.

У зв'язку з повномасштабним російським вторгненням виникли проблеми, які потребували негайного вирішення. Коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади проводиться виплата матеріальну допомогу на усунення пошкоджень та руйнування майна внаслідок військової агресії російської федерації проти України та надається матеріальна допомога сім'ям військовослужбовців, які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаного під час захисту Батьківщини або виконання інших обов'язків військової служби, унаслідок військової агресії російської Федерації проти України.

Як виконання одного з елементів створення безбар'єрного простору в місті проводиться робота з облаштування зручностями житла осіб, які пересуваються на кріслах колісних – пристроями для з'їзду на кріслі колісному до житлового приміщення та відкидними пандусами.

У місті реалізується муніципальний проєкт «Соціальне таксі», в рамках якого коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади надаються деяким категоріям людей з особливими потребами з порушенням опорно-рухового апарату, у тому числі на кріслах колісних, безкоштовні послуги «Соціального таксі» чотирма одиницями спеціалізованих транспортних засобів, устаткованих механічними пандусами.

Сфера послуг «Соціального таксі» постійно розвивається. У 2022 році у зв'язку з військовим станом до кола користувачів додано евакуйованих (переселених) осіб з інвалідністю (дітей з інвалідністю) та маломобільних громадян, прибулих з інших територіальних громад.

З 2022 року в умовах воєнного часу коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади з метою забезпечення продуктами харчування мешканців міста, працівників критичної інфраструктури проводиться закупівля найнеобхідніших продуктів харчування та запроваджено безкоштовний проїзд у муніципальних тролейбусах, трамваях та автобусах не лише для мешканців міста, а й для усіх, хто перебуває у місті: внутрішньо переміщених осіб, жителів інших громад, гостей міста.

Починаючи з 2014 року місто стало приймаючою громадою для внутрішньо переміщених осіб, які фактично стали «новими криворіжцями».

З початку повномасштабного російського вторгнення у місті офіційно зареєструвалися понад 70 тисяч внутрішньо переміщених осіб. Для автоматизації процесу ведення їх обліку та проведення аналізу (за гендерною ознакою, віком, територією) працює програмний комплекс «Реєстр ВПО» [2].

Для обліку, наданої переселенцям благодійної, гуманітарної та матеріальної допомог, користування ними безоплатним проїздом у міському комунальному транспорті запроваджено «Гостьову картку криворіжця». Коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади проводиться відшкодування витрат на житлово-комунальні послуги

за внутрішньо переміщених осіб, які проживають у будинках модульного типу.

У місті функціонує 12 комунальних установ соціальної сфери:

- 8 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг);
- будинок нічного перебування з тимчасового притулку;
- «Будинок милосердя» та «Будинок милосердя «Затишок», де постійно мешкають громадяни, які потребують стороннього догляду;

«Центр соціальної реабілітації дітей з інвалідністю», в якому проходять реабілітацію діти з інвалідністю та діти, які належать до групи ризику.

У 2023 році після перерви поновив роботу «Університет третього віку» на базі територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), в якому проходять навчання люди похилого віку, щоб мати можливість адаптуватись у сучасному житті з його новітніми технологіями.

Нами проведено аналіз зростання бюджету програми соціальної підтримки населення м. Кривого Рогу у 2017-2022 роках, результати якого наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз зростання бюджету програми соціальної підтримки населення у м. Кривий Ріг за 2017-2022 роки, тис. грн.

Показник	2017 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
Фінансування програми соціальної підтримки населення	145421,1	606704,1	+461283,0	в 4,2 рази

Джерело: складено автором самостійно з урахуванням [3]

Провівши аналіз ми можемо зазначити, що фінансування соціальної підтримки криворіжців збільшується з кожним роком: у порівнянні з 2017 роком фінансування збільшилося у понад 4 рази з 145421,1 тис. грн. до 606704,1 тис. грн., що наведено на рис. 1.

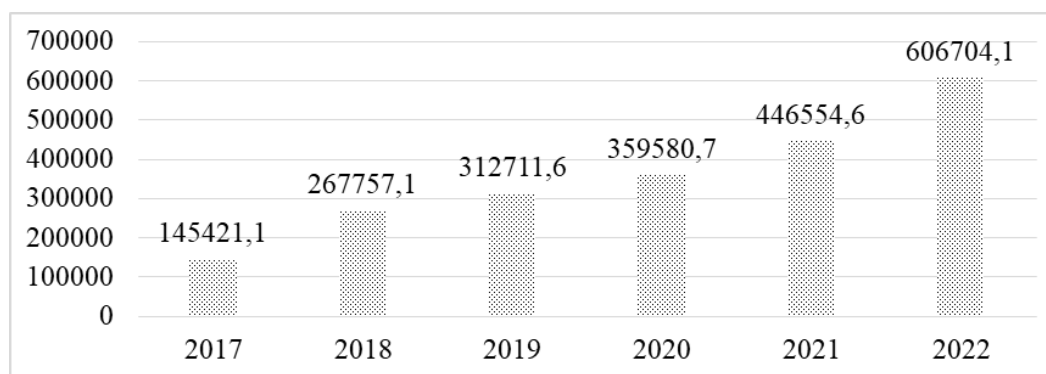

Рис. 1 Фінансування програми соціальної підтримки населення м. Кривий Ріг за 2017-2022 роки, тис. грн.

Джерело: складено автором самостійно з урахуванням [3]

Після початку повномасштабного військового вторгнення російської федерації до м. Кривого Рогу перемістилося близько 80 тис. осіб.

Вже починаючи з третього дня повномасштабного вторгнення Кабінетом Міністрів України було прийнято чималу кількість нормативно-правових актів в сфері соціального захисту населення для можливості забезпечення призначення та виплати пенсій, державних соціальних допомог та компенсацій населенню в умовах воєнного стану, а саме:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» від 26.02.2022 р. № 162 [4]. Цим нормативним актом визначено, що у разі якщо певний уповноважений банк або при технічному обмеженні роботи АТ «Укрпошта» в сфері виплати і доставки пенсій, не зможе здійснювати виплату пенсій та грошових допомог, то люди зможуть отримати належні їм виплати у будь-якому відділенні АТ «Ощадбанк» як грошовий переказ без відкриття рахунку.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану» від 07.03.2022 р. № 214 [5]. Цим нормативним актом визначено, що з метою соціального забезпечення українців на період воєнного стану в країні і 1 місяця після його закінчення продовжуватимуться безперервно виплачуватися усі види строкових державних соціальних допомог. Це, насамперед, такі види соціальної допомоги [6, с. 182]:

- державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям;
- допомога на дітей одиноким матерям;
- тимчасова державна соціальна допомога непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату;
- допомог на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органу, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність;
- тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме;
- щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії закладу охорони здоров'я потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею;
- державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю;
- державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю;
- державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, в тому числі з інвалідністю, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною».

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» від 19.03.2022 р. № 333 [7], якою визначено механізм компенсації витрат, що пов'язані з безоплатним тимчасовим розміщенням (перебуванням) внутрішньо переміщених осіб, які пере-містилися з території, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, а також житло яких зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану» від 11.03.2022 р. №261 [8]. Зазначений нормативний акт визначив механізм надання компенсації центральним та місцевим органам виконавчої влади, військовим адміністраціям за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану.

Цей перелік є далеко не вичерпним. Починаючи з лютого 2022 року було прийнято ще низку нормативно-правових актів, які врегульовують реалізацію політики соціального захисту територій в умовах сучасної війни.

Окремо необхідно виділити підтримку внутрішньо переміщених осіб. Ще 1 жовтня 2014 року Урядом було прийнято постанову №505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» [9], якою встановлювалася щомісячна адресна допомога особам, які переміщувалися з тимчасово окупованих східних територій України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, яку в березні 2022 року змінила постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [10].

З часом, у 2023 році з метою посилення адресності допомоги до порядку її виплати були внесені зміни, а саме:

- визначено кінцевий термін виплати – не більше 12 місяців;

- запроваджено проведення верифікації отримувачів допомоги;
- вперш визначено статус дітей, які народилися у переселенців;
- визначено право на призначення допомоги з урахуванням майнового стану;
- враховано перебування внутрішньо переміщених осіб за кордоном;
- запроваджені перевірки фактичного місця проживання переселенців;
- визначено право на отримання допомоги родинам на другий 6-місячний строк з урахуванням середньомісячного сукупного доходу.

Місто Кривий Ріг є сьомим за площею містом України та найбільшим містом, яке не є обласним центром з населенням, до повномасштабного російського вторгнення, 624 750 осіб. В місті забезпечено призначення всіх компенсацій, державних соціальних допомог, що передбачені чинним законодавством та 13 соціальних послуг з 18 базових.

В місті з урахуванням змін в чинному законодавстві органами соціального захисту забезпечено призначення всіх передбачених державних соціальних допомог та компенсацій.

Далі проаналізуємо динаміку зміни кількості одержувачів державних соціальних допомог та компенсацій за категоріями, що наведено в таблиці 2.

Таблиці 2

Аналіз динаміки зміни кількості одержувачів державних соціальних допомог та компенсацій за категоріями у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки, осіб

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Сім'ї з дітьми	24211	20543	21003	-3668	+460
Особи з інвалідністю	6345	6669	6068	+324	-601
Особи похилого віку	2416	3953	3773	+1537	-180

Джерело: складено автором самостійно

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці, ми змогли визначити, що протягом останні трьох років на 3,2 тис. осіб знизилася кількість отримувачів державних соціальних допомог та компенсацій сім'ям з дітьми та на майже 0,3 тис. осіб кількість отримувачів державних соціальних допомог особам з інвалідністю. Проте на 1,4 тис. осіб зросла кількість одержувачів державних соціальних допомог особам похилого віку.

Загальний аналіз інформація щодо кількості отримувачів, яким призначалися компенсація та державні соціальних допомоги в м. Кривий Ріг у 2020-2022 роках дає можливість стверджувати, що протягом останніх трьох років загальна кількість отримувачів державних соціальних допомог та компенсацій дещо знизилася, що, в свою чергу, може бути пов'язано з введенням військового стану і переміщенням їх отримувачів до інших місць проживання, що можна побачити на рис. 2.

У зв'язку зі змінами в законодавстві, а саме: посилення підтримки сімей з дітьми у 2021 році з'явився новий вид державної допомоги «натуральна допомога «пакунок малюка».

Рис. 2. Кількість отримувачів компенсацій та державних соціальних допомог в м. Кривий Ріг у 2020-2022 роках, осіб

Джерело: складено автором самостійно

Уніфікація порядку надання компенсації за здійснення догляду за особами, які цього потребують, за три роки знизилася кількість отримувачів компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку.

У зв'язку посиленням адресності надання отримувачам відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років «муниципальна няня», а саме: визначення, що відшкодування надається за догляду за дитиною до трьох років, яка потребує додаткового догляду, або дитиною до трьох років, якщо один із батьків, опікунів є особою з інвалідністю I чи II групи, призвело до зниження кількості отримувачів до 27 осіб з 196.

Введення у 2020 році обмежень щодо визначення права на призначення допомоги на дітей одиноким матерям, скоротила кількість отримувачів на майже 50%. У місті проживає майже 150 тис. осіб пенсійного віку та понад 30 тис. осіб з інвалідністю пов'язаною з захворюваннями різних нозологій.

Враховуючи географічне розташування міста для зручності криворіжців працюють 8 Комунальних установ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)», що надають соціальні послуги населенню.

На підставі інформації щодо кількості наданих соціальних послуг в установах соціальної сфери нами проведено аналіз динаміки зміни кількості наданих соціальних послуг вдома та у відділеннях установ соціальної сфери, що наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Аналіз динаміки зміни кількості наданих соціальних послуг вдома та у відділеннях установ соціальної сфери у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки, осіб

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Соціальні допомоги вдома	2049347	2303028	2289611	+253681	-13417
Соціальні допомоги у відділенні	200765	308771	219864	+108006	-88907

Джерело: складено автором самостійно

Провівши аналіз можна зробити висновок, що кількість наданих соціальних послуг у 2022 році зменшилася на майже 4%, але зросла на понад 111% у порівнянні з 2020 роком. Майже 90% від усіх наданих послуг складають послуги відділення соціальної допомоги вдома з відвідуванням соціальним робітником.

Проаналізувавши кількість наданих соціальних послуг за напрямками ми з'ясували наступну інформацію, що наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Аналіз динаміки зміни кількості наданих соціальних послуг за напрямками у відділеннях установ соціальної сфери у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки, осіб

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Соціальна адаптація	60312	77984	83214	+17672	+5230
Послуги юриста	315	329	150	+14	-179
Консультавання	3109	3788	1127	+679	-2661
Мультидисциплінарна команда	589	978	169	+389	-809
Послуги психолога	8411	13491	9455	+5080	-4036
«Університет третього віку»	3563	2252	980	-1311	-1272
Надання соціальної послуги одноразово	4350	2108	931	-2242	-1277

Джерело: складено автором самостійно

З проведеного аналізу ми можемо зробити висновок, що найбільше у 2022 році зросло надання послуги з соціальної адаптації. При цьому надання послуг юриста, консультавання,

одноразових послуг та «Університету третього віку» знизилося на понад 50%. На нашу думку це пов'язано з введенням воєнного стану та зміни фокусу потреб вразливих категорій населення.

Як вже зазначалося, цільовою аудиторією отримувачів соціальних послуг в Комунальних установах «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» є особи похилого віку та особи з інвалідністю. На підставі інформації щодо кількості отримувачів соціальних послуг, у тому числі за віком, статтю та сімейним станом, нами проведено аналіз динаміки зміни кількості отримувачів соціальних послуг в установах соціальної сфери, що наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Аналіз динаміки зміни кількості отримувачів соціальних послуг в установах соціальної сфери у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки, осіб

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Кількість отримувачів соціальних послуг, у тому числі	20896	22133	17255	+1237	-4878
Громадяни похилого віку	18718	19972	15269	+1254	-4703
Особи з інвалідністю	2513	2725	2109	+212	-616

Джерело: складено автором самостійно

За результатами аналізу ми можемо зазначити, що кількість отримувачів соціальних послуг у 2022 році знизилася у порівнянні з 2021 роком на понад 22%, а у порівнянні з 2020 роком – на понад 17%. На нашу думку це пов'язано з повномасштабним вторгненням російської федерації та міграцією населення у більш безпечні регіони. Наочно це відображено на рис. 3.

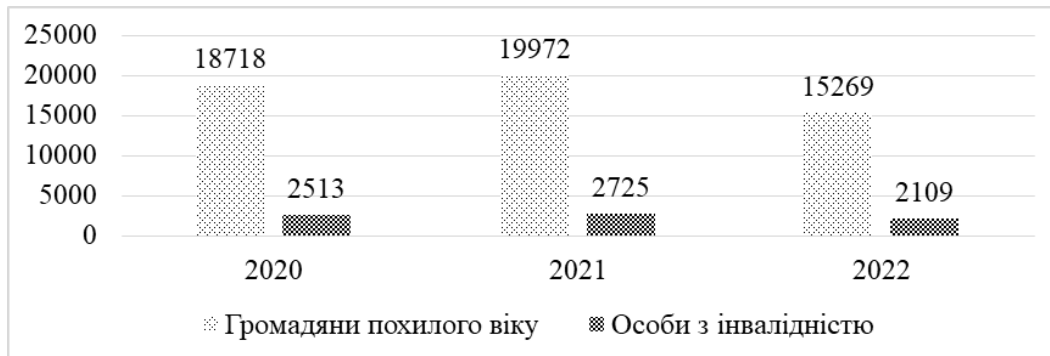

Рис. 3. Кількість отримувачів соціальних послуг в установах соціальної сфери у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки, особи

Джерело: складено автором самостійно

Проаналізувавши інформацію щодо кількості отримувачів соціальних послуг в комунальних установах соціальної сфери у м. Кривий Ріг в залежності від їх віку, можна зазначити, що найбільше соціальних послуг потребують криворіжці у віці від 71 до 80 років. При цьому кількість жінок отримувачів соціальних послуг в 5 разів більше ніж отримувачів чоловіків, що скоріше за все пов'язано з демографічною ситуацією в країні та терміном тривалості життя: чоловіків – 65 років, жінок – 74 роки.

Розглянувши кількість отримувачів соціальних послуг за сімейним станом можна зазначити, що надання соціальних послуг потребують не лише одинокі громадяни, а й сімейні пари (приблизно 20 % від загальної кількості).

Хочеться відзначити, що до 2020 року безоплатно соціальні послуги отримували особи, які не мають рідних. Зі зміною у 2020 році підходу до оплати, наданих соціальних послуг, а саме установами диференційованої плати, співвідношення кількості осіб які є одинокими у порівнянні з тими, хто має рідних змінилася. Більш наочно це наведено на рис. 4.

Тож провівши кількісний аналіз одержувачів компенсацій, державних соціальних допомог

та соціальних послуг у м. Кривому Розі, можна зробити висновки, що беручи до уваги прийняті зміни в чинному законодавстві, кількість компенсацій, державних соціальних допомог за період до 24.02.2022 року та після дещо зменшилася. При цьому у 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації та міграцією населення у більш безпечні регіони, також відбулося зменшення отримувачів соціальних допомог.

Рис. 4. Кількість отримувачів соціальних послуг в установах соціальної сфери у м. Кривий Ріг за 2020-2022 роки в залежності від наявності родичів, осіб

Джерело: складено автором самостійно

Висновки. За результатами проведеного аналізу та оцінювання практичних засад реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення Криворіжжя можна зазначити, що соціальний захист в м. Кривий Ріг забезпечується за рахунок коштів бюджету Криворізької міської територіальної громади шляхом:

- надання матеріальних допомог різним верствам населення;
- забезпечення елементів створення безбар'єрного простору, що забезпечується облаштуванням зручностями житла осіб, які пересуваються на кріслах колісних та наданням послуг «Соціального таксі» таким особам;
- фінансування надання соціальних послуг, що надаються комунальними установами та/або фізичними особами.

Соціальний захист населення м. Кривого Рогу є одним з пріоритетних напрямком витрат міського бюджету які з кожним роком збільшуються. Аналіз одержувачів компенсацій, державних соціальних допомог та соціальних послуг у системі соціального захисту м. Кривого Рогу дає право стверджувати, що у місті забезпечено призначення всіх компенсацій, державних соціальних допомог, що передбачені чинним законодавством та 13 соціальних послуг з 18 базових.

На підставі аналізу можна стверджувати, що беручи до уваги прийняті зміни в чинному законодавстві, кількість компенсацій, державних соціальних допомог за період до 24.02.2022 та після дещо зменшилася. При цьому у 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації та міграцією населення у більш безпечні регіони, також відбулося зменшення отримувачів соціальних допомог.

Список літератури

1. Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. №268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%25D0%25BF#Text>.
2. Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб: Методичні матеріали щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб та цивільного населення, які постраждали від військової агресії рф проти України. URL: <https://koda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/zbirka-dlya-vpo.pdf>.
3. Департамент соціальної політики виконкому Криворізької міської ради: Офіційний веб-сайт. URL: <https://vkursi.pro/card/index/departament-sotsialnoi-polityky-vykonkomu-kryvorizkoi-miskoi-rady-26136777>.
4. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2022 р. №162. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>.

5. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. №214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text>.

6. Кульчицький Т. Соціальна допомога як вид соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Věda a perspektivy*. 2023. №2(21). Str. 178-186.

7. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 р. №333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>.

8. Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. №261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2022-%D0%BF#Text>.

9. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>.

10. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. №332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). On the approval of the Procedure for granting the status of a child who suffered as a result of hostilities and armed conflicts (Decree No. 268, April 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%25D0%25BF#Text> [In Ukrainian].

2. Certificate on registration of internally displaced persons: Methodological materials on ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons and civilians who suffered from the military aggression of the russian federation against Ukraine. Retrieved from <https://koda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/zbirka-dlya-vpo.pdf> [In Ukrainian].

3. Department of Social Policy of the Executive Committee of the Kryvyi Rih City Council: Official website. Retrieved from <https://vkursi.pro/card/index/department-sotsialnoi-polityky-vykonkomu-kryvorizkoi-miskoi-rady-26136777> [In Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). On the peculiarities of the payment and delivery of pensions and cash benefits during the period of martial law (Decree No. 162, February 26). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Some issues of providing state social assistance and benefits for the period of martial law (Decree No. 214, March 7). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

6. Kulchytsky, T. (2023). Social assistance as a type of social protection of internally displaced persons in Ukraine. *Věda a perspektivy*, №2(21), 178-186 [In Czech Republic].

7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). On approval of the Procedure for compensation of costs for temporary accommodation (stay) of internally displaced persons (Decree No. 333, March 19). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). On approval of the Procedure and conditions for providing compensation for utility services consumed during the placement of internally displaced persons in buildings (premises) of state, communal and private property during martial law (Decree No. 261, March 11). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2022-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2014). On the provision of monthly targeted assistance to internally displaced persons to cover living expenses, including the payment of housing and communal services (Decree No. 505, October 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Some issues of payment of accommodation allowance to internally displaced persons (Decree No. 332, March 20). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023

Прийнята до публікації 15.12.2023